

Maciej Aleksander Kędziński¹

Debanking/derisking wobec międzynarodowego systemu AML/CFT² oraz szczególnych rozwiązań dla instytucji obowiązanych wynikających z art. 41 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (część 2)

*Cum tardius statuis, nitidioribus putes
(Kiedy decydujesz wolniej, myślisz mądrzej)
M. A. Kędziński*

Streszczenie

Przedsięwzięcia określone jako debanking i derisking nie powinny być mylone z racjonalnie wykonywanymi i prawnie ustalonymi procedurami przeciwdziałania praniu pieniędzy czy finansowania terroryzmu. Rodzajowe niedopuszczanie do produktów i usług instytucji obowiązanych nie ma racjonalnego uzasadnienia w zakresie zapewniania bezpieczeństwa finansowego czy gospodarczego. W konsekwencji te dwa rodzaje działań mogą przyczyniać się do wzrostu zagrożenia i odejścia potencjalnych klientów do obszaru czarnej i szarej sfery gospodarczej.

Słowa kluczowe

Debanking, derisking, AML/CFT, ryzyko, identyfikacja, mitygant, środki bezpieczeństwa finansowego.

1. Polskie rozwiązania prawne oparte na podstawie treści art. 41 ustawy o p.p.p.f.t.

Banki muszą odchodzić od umów z klientami i robią to cały czas, zwłaszcza gdy muszą przestrzegać innego prawa niż to, które przyznaje

---

¹ Maciej Aleksander Kędziński – doktor nauk prawnych, radca prawny, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3074-1355>.

² Angielski skrótowiec oznaczający: *Anti-Money Laundering/Counter Financing of Terrorism*.

im możliwość podpisywania umów o prowadzenie rachunku bankowego, lub gdy ryzyko dla nich uzasadnia takie działanie. Do takich rozwiązań zaliczymy obowiązek instytucji obowiązyanych określony w art. 41 ustawy o p.p.p.f.t. Przedmiotowa regulacja umieszczona w Rozdziale 5 „Środki bezpieczeństwa finansowego oraz inne obowiązki instytucji obowiązyanych” stanowi, że w przypadku, gdy instytucja obowiązana nie może zastosować jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 34 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t.: 1) nie nawiązuje stosunków gospodarczych; 2) nie przeprowadza transakcji okazjonalnej; 3) nie przeprowadza transakcji za pośrednictwem rachunku bankowego; 4) rozwiązuje stosunki gospodarcze. W uzasadnieniu do niniejszego przepisu wskazano, że: w art. 41 wprowadzono do projektu ustawy uregulowania zawarte w art. 14 ust. 4 dyrektywy 2015/849. Przepis jest odpowiednikiem art. 8b ust. 5 ustawy o p.p.p.f.t. W art. 41 ust. 3 wprowadzono do projektu rozwiązanie wynikające z drugiego paragrafu art. 14 ust. 4 dyrektywy 2015/849³ i oznacza wyłączenie od stosowania obowiązków przewidzianych w dwóch pierwszych ustępach art. 41 w odniesieniu do instytucji obowiązyanych, określonych w art. 2 ust. 1 pkt 14, a więc w odniesieniu do profesjonalistów świadczących pomoc prawną⁴. W art. 14 ust. 4 IV DAML stwierdza się, że: w przypadku gdy podmiot zobowiązany (instytucja obowiązana – przyp. autora) nie jest w stanie spełnić wymogów należytej staranności wobec klienta określonych w art. 13 ust. 1 akapit pierwszy lit. a), b) lub c), państwa członkowskie UE wymagają, aby nie przeprowadzał on transakcji za pomocą rachunku bankowego, nie nawiązywał stosunków gospodarczych ani nie przeprowadzał transakcji, oraz aby rozwiązał stosunek gospodarczy i rozważył przekazanie jednostce analityki finansowej zgłoszenia o podejrzanej transakcji w odniesieniu do danego klienta zgodnie z art. 33 niniejszej Dyrektywy. Jednocześnie wskazano, że: państwa członkowskie nie stosują przepisów akapitu pierwszego do notariuszy, innych przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych, biegłych rewidentów, zewnętrznych księgowych i doradców podatkowych jedynie w ścisłym zakresie, w jakim osoby te ustalają sytuację prawną swojego klienta lub wykonują obowiązki polegające na obronie lub reprezentowaniu tego klienta w postępowaniu sądowym lub w związku z takim postępowaniem, włącznie z udzielaniem porad w sprawie wszczęcia lub uniknięcia takiego postępowania.

---

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy (*op. cit.*).

⁴ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy (*op. cit.*), s. 25.

Powodem podjęcia wskazanych w art. 41 ust. 1 pkt 1–4 ustawy o p.p.p.f.t. decyzji w instytucji obowiązanej, jest niemożliwość zastosowania jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego wskazanych w art. 34 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t. W treści tego artykułu wskazano, że środki bezpieczeństwa finansowego obejmują: 1) identyfikację klienta oraz weryfikację jego tożsamości; 2) identyfikację beneficjenta rzeczywistego oraz podejmowanie uzasadnionych czynności w celu: a) weryfikacji jego tożsamości, b) ustalenia struktury własności i kontroli – w przypadku klienta będącego osobą prawną, jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej lub trustem; 3) ocenę stosunków gospodarczych i, stosownie do sytuacji, uzyskanie informacji na temat ich celu i zamierzonego charakteru; 4) bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta, w tym: a) analizę transakcji przeprowadzanych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem, b) badanie źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta – w przypadkach uzasadnionych okolicznościami, c) zapewnienie, że posiadane dokumenty, dane lub informacje dotyczące stosunków gospodarczych są na bieżąco aktualizowane. Wraz z tą regulacją należy mieć także na względzie zapis art. 33 ust. 4 w zakresie – identyfikacji i oceny ryzyka indywidualnego co oznacza, że instytucje obowiązane stosują środki bezpieczeństwa finansowego w zakresie i z intensywnością uwzględniającymi rozpoznane ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związane ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcją okazjonalną oraz jego ocenę. Wynika więc z tego, iż instytucja obowiązana powinna podjąć czynności polegające na identyfikacji i ocenie ryzyka – a nie od tych czynności odstępować – których to wynik ma sprecyzować odpowiedni profil wobec jakiego z określoną intensywnością będą podjęte ustawowe środki bezpieczeństwa finansowego (jako działanie następcze). Tak więc ze strony instytucji obowiązanej powinno dojść przynajmniej do próby oceny ryzyka. Z treści art. 41 ust. 1 nawiązującego do niemożliwości zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego wynika również, iż możliwość „odstąpienia” od obsługi danego podmiotu wynika z niemożności oceny ryzyka indywidualnego, nie zaś odstąpienie ma być wynikiem niemożności identyfikacji i oceny ryzyka instytucjonalnego (z art. 27 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t.), a tym bardziej także rodzajowo identyfikowanych klientów (lub przyszłych klientów). Wobec takiego ryzyka instytucjonalnego stosuje się mitygantę, a nie środki bezpieczeństwa finansowego.

Sama identyfikacja może być wynikiem wewnętrznych ustaleń instytucji obowiązanej lub wynikać z analizy czynników zewnętrznych, jako dostarczających wiedzy o zagrożeniu (i związanym z tym ryzykiem) wobec profilu samej instytucji, klienta czy transakcji. Oznacza to, że instytucja obowiązana nie powinna działać dyskredytacyjnie wobec klienta, a podjąć próbę uzyskania jego profilu. Ta próba może być zniweczona niemożliwością zastosowania jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego. Jednocześnie instytucja obowiązana ocenia, czy niemożność zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego, stanowi podstawę do przekazania Generalnemu Inspektorowi (GIIF) zawiadomienia, o którym mowa w art. 74 lub art. 86 ustawy o p.p.p.f.t.⁵ Podejście ocenne w drugim etapie jest podejściem fakultatywnym, wobec potrzeby spełnienia także warunków określonych dla przekazania raportu SAR lub zawiadomienia do jednostki analityki finansowej. Oznacza to, że dodatkowo niemożność zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego powinna spełniać warunek: okoliczności, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu (art. 74 ust. 1) lub przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub określone wartości majątkowe mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu (art. 86 ust. 1).

Generalny Inspektor wskazał, że uzyskiwane przez instytucje obowiązane informacje o kliencie powinny być zawsze analizowane, ponieważ mogą doprowadzić do zmiany oceny ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu. Jeśli w danej sytuacji zmiana oceny doprowadzi do podwyższenia ryzyka dla danego klienta, to zgodnie z art. 33 ust. 4 instytucja obowiązana ma obowiązek stosować środki bezpieczeństwa finansowego w nowym, szerszym zakresie wynikającym z nowo rozpoznanego ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu i zapewniając tym samym wypełnienie obowiązków określonych w art. 34 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy o p.p.p.f.t. Jeśli instytucja obowiązana podejmie próbę zastosowania tych środków, jednak ostatecznie co najmniej jeden ze środków bezpieczeństwa finansowego nie będzie mógł zostać zastosowany (np. z powodu braku właściwych działań po stronie klienta) to instytucja obowiązana musi (z zastrzeżeniem art. 41 ust. 3 ustawy o p.p.p.f.t.) wprowa-

---

⁵ Przepisów tych nie stosuje się do instytucji obowiązanych, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 14, w zakresie, w jakim instytucje te ustalają sytuację prawną klienta w związku z postępowaniem sądowym, wykonywaniem obowiązków polegających na obronie, reprezentowaniu lub zastępowaniu klienta w postępowaniu sądowym albo udzielaniu klientowi porady prawnej dotyczącej wszczęcia postępowania sądowego lub uniknięcia takiego postępowania.

dzić normę wynikającą z art. 41 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t.⁶ Konstrukcja postanowień zawartych w art. 41 ust. 1 świadczy o tym, że instytucja obowiązana, w przypadku gdy nie może zastosować chociaż jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego (użyć środków w danej sytuacji), podejmuje określone w wyżej wymienionym przepisie działania. Instytucja obowiązana przy podejmowaniu działań powinna kierować się kluczową zasadą – z dostępnych działań musi, przy zachowaniu zasady należytej staranności zastosować te, które będą najbardziej skuteczne z perspektywy przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu. Gdy instytucja obowiązana stwierdzi brak możliwości zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego, musi podjąć wszystkie, dające się zastosować, działania z katalogu wskazanego w art. 41 ust. 1, które w najpełniejszy sposób będą zapobiegać praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, a nie działania, które są najprostsze do wykonania⁷. Ustawodawca nie przewidział wyjątków od konieczności stosowania środków bezpieczeństwa finansowego przy nawiązywaniu relacji z klientem. W tym więc zakresie działania z art. 35 ust. 1 i 2 w zw. z art. 41 ust. 1 pozostają spójne ze sobą. Mając na uwadze to, że instytucja obowiązana nie może zastosować jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego, co w konsekwencji rodzi sytuację nienawiązania stosunków gospodarczych, czy nieprzeprowadzenia transakcji okazjonalnej, oznacza, że instytucja nie będzie mogła zastosować środków w związku z nawiązywaniem stosunków gospodarczych, a więc relacji (dłuższej) klienta z tą instytucją. Ale także gdy w przygotowaniu jest zrealizowanie transakcji okazjonalnej (np. jednorazowej), o którą wykonanie wnioskuje klient. Weryfikacja tożsamości klienta i beneficjenta rzeczywistego następuje przed nawiązaniem stosunków gospodarczych lub przeprowadzeniem transakcji okazjonalnej (art. 39 ust. 1). Mogą to więc być warunki niemożliwości dokonania identyfikacji i weryfikacji klienta, beneficjanta rzeczywistego, czy osoby upoważnionej do działania w imieniu klienta. A sam fakt może polegać na braku potwierdzenia ustalonych danych identyfikacyjnych w wyniku nieprzedłożenia dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby fizycznej, dokumentu zawierającego aktualne dane z wyciągu z właściwego rejestru lub innych dokumentów. Tak więc odmowa dalszych relacji musi wynikać z „czegoś” (powstałej sy-

---

⁶ Komunikat GIIF nr 45 w sprawie oceniania informacji uzyskiwanych o klientach przez instytucje obowiązane i działań w przypadku braku możliwości zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego, <https://www.gov.pl/web/finanse/komunikat-nr-45-w-sprawie-oceniania-informacji-uzyskiwanych-o-klientach-przez-instytucje-obowiazane-i-dzialan-w-przypadku-braku-mozliwosci-zastosowania-srodkow-bezpieczenstwa-finansowego>.

⁷ Komunikat GIIF nr 45 w sprawie oceniania informacji ... (*op. cit.*), b.n.s.

tuacji, zdarzenia), a nie z ustalonego w instytucji uprzedzenia wobec określonego rodzaju klientów. Jednocześnie w związku z tym, że przed nawiązaniem stosunków gospodarczych lub przeprowadzeniem transakcji okazjonalnej instytucje obowiązane informują klienta o przetwarzaniu jego danych osobowych, w szczególności o obowiązkach instytucji obowiązanej wynikających z ustawy o p.p.p.f.t. w zakresie przetwarzania tych danych, odmowa relacji lub wykonania usługi, może wynikać także z braku wyrażenia zgody przez klienta na przetwarzanie jego danych osobowych w systemie instytucji obowiązanej. Instytucje obowiązane dokumentują zastosowane środki bezpieczeństwa finansowego oraz wyniki bieżącej analizy przeprowadzanych transakcji (art. 34 ust. 3 zd. pierwsze). To nie wydaje się niemożliwym, a wręcz istotnym dla samej instytucji udokumentowaniem sytuacji związanej z warunkami niemożliwości zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego i faktów je potwierdzających. Taki stan rzeczy pozostawi ślad interakcyjny w systemie instytucji obowiązanej wobec dalszych możliwych powstających sytuacji usiłowania nawiązania relacji lub przedstawienia zlecenia dokonania transakcji okazjonalnej w przyszłości. Wobec osoby upoważnionej do działania w imieniu klienta, odmowa może wynikać z wadliwie sporządzonego upoważnienia, umocowania do działania w imieniu klienta, a także niemożności jej identyfikacji i weryfikacji jej tożsamości (art. 34 ust. 2). Należy zauważyć, że radykalne uprawnienie jako *lex specialis* (a więc mające znamiona wyjątkowości) instytucji obowiązanej określone w art. 41 ust. 1, nie powinno dotyczyć ustalonego w instytucji niskiego ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu. Oczywistym jest również, że aktywne zastosowanie możliwości określonych w pkt 1–4 może być wynikiem także radykalnej zmiany oceny ryzyka ML/FT (np. poprzez uzyskanie – pośrednie – informacji z jednostki współpracującej, czy prokuratury). Nie wydaje się także, aby powodem odmowy nie mogła być – informacja z przestrzeni publicznej (np. mediów publicznych czy społecznościowych), jeżeli taki sposób weryfikacji będzie przyjętym procederem w ramach wewnętrznej instrukcji instytucji obowiązanej (art. 50). Z pewnością powołane kryteria ustawowe powinny być uznane za podstawowe wobec odmowy nawiązania relacji i nieprzeprowadzenia transakcji.

W przypadku nieprzeprowadzenia transakcji za pośrednictwem rachunku bankowego czy rozwiązania stosunków gospodarczych (art. 41 ust. 1 pkt 3–4) sytuacja dotyczy klienta, który jest już obsługiwany przez instytucję obowiązaną. W tych sytuacjach zwłaszcza może dochodzić do zdarzeń, które będą zakwalifikowane jako sytuacje wskazane w art. 74 i 86 ustawy o p.p.p.f.t. Niekoniecznie natomiast będą to jedynie takie sy-

tuacje. Z pewnością fakultatywne rozwiązanie z ust. 2 nie ułatwia instytucji obowiązanej wykonania obowiązku wobec jednostki analityki finansowej. Oznacza to, że oprócz tych sytuacji, które będą zakwalifikowane jako z art. 41 ust. 1 pkt 3–4 w zw. z art. 74 ust. 1 lub art. 86 ust. 1 pozostaną także inne sytuacje, wobec których instytucja obowiązana będzie musiała podjąć określoną wewnętrzną decyzję. W konsekwencji działania w postaci nieprzeprowadzenia transakcji za pośrednictwem rachunku bankowego; czy rozwiązania stosunków gospodarczych, mogą zakończyć się zrealizowaniem tych obowiązków, jednakże informacja o nich będzie umieszczona jedynie w wewnętrznym zbiorze informacji instytucji obowiązanej. Taki stan rzeczy może spowodować, że jednostka analityki finansowej nie uzyska informacji z wykonania czynności z art. 41 ust. 1 pkt 3–4, i nie będzie miała wiedzy, czy nie mogło dojść do podobnych sytuacji w innych instytucjach obowiązanych lub też jakaś instytucja obowiązana przeprowadziła dla takiego „klienta” transakcję okazjonalną lub nawiązała relacje gospodarcze. Prezentowana sytuacja może być wynikiem braku wiedzy, jaka została zgromadzona w instytucji obowiązanej, która odmówiła przeprowadzenia transakcji lub rozwiązała stosunki gospodarcze. Instytucja obowiązana posiada obowiązek stosowania środków bezpieczeństwa finansowego również w odniesieniu do klientów, z którymi utrzymują stosunki gospodarcze, z uwzględnieniem rozpoznanego ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, w szczególności gdy: 1) doszło do zmiany uprzednio ustalonego charakteru lub okoliczności stosunków gospodarczych; 2) doszło do zmiany uprzednio ustalonych danych dotyczących klienta lub beneficjenta rzeczywistego; 3) instytucja obowiązana była w ciągu danego roku kalendarzowego zobowiązana na podstawie przepisów prawa do skontaktowania się z klientem w celu weryfikacji informacji dotyczących beneficjentów rzeczywistych, w szczególności gdy obowiązek taki wynikał z przepisów ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami (Dz. U. z 2021 r., poz. 626 i 2105). Mając na wadze przedmiotowe rozwiązanie z art. 35 ust. 2 ustawy o p.p.p.f.t., każda ze wskazanych czynności, jeżeli spowoduje niemożliwość zastosowania jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego, może być podstawą do nieprzeprowadzenia transakcji za pośrednictwem rachunku bankowego czy rozwiązania stosunków gospodarczych. Rozwiązanie pomocnicze w takiej sytuacji daje nam możliwość, jaka została zawarta w treści art. 12 ust. 1 pkt 7 i ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 1 grudnia 2022 r. o Systemie Informacji Finansowej

(dalej: „ustawa o SInF”)⁸. Jednakże tylko w przypadku, gdy instytucja obowiązana posiada jednocześnie status instytucji zobowiązanej na podstawie art. 3 pkt 2 lit a-g ustawy o SInF. Dodatkowym warunkiem jest też to, aby informacja z art. 41 ust. 1 pkt 3–4 posiadała status informacji rejestrowanej w rozumieniu art. 4 ustawy o SInF. Informacja o zamknięciu rachunku obejmuje także sytuacje określone w art. 41 ustawy o p.p.p.f.t., czyli wtedy, gdy zamknięcie rachunku nastąpiło z uwagi na brak możliwości zastosowania jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 34 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t. Tak więc jednostka analityki finansowej poprzez bycie szczególnie uprawnionych podmiotem do uzyskiwania informacji rejestrowanych „w całości” (art. 18 ustawy o SInF), będzie mogła pozyskać wiedzę o zamknięciu rachunku, co niekoniecznie wiąże się z informacją o przyczynach jego zamknięcia. W takiej sytuacji będzie mogła skorzystać z możliwości jakie zapewnia art. 76 ustawy o p.p.p.f.t.

Należy zauważyć, że rozwiązanie stosunków gospodarczych powinno znajdować swoje umotywowanie w ocenie ryzyka prowadzonego wobec klienta, a nie być wynikiem radykalnej zmiany polityki (ogólnej) wobec określonych rodzajowo kategorii klientów. Każdy taki przypadek z art. 41 ust. 1 pkt 3–4 powinien być rozpatrywany indywidualnie i najczęściej także będzie dotyczył indywidualnej sprawy klienta. Bank może odmówić otwarcia rachunku, gdy ma podejrzenie, że dokument tożsamości jest podrobiony lub gdy klient go po prostu nie ma, lub gdy osoba nie ma adresu zamieszkania w Polsce. Określenie – przeprowadzenia transakcji – dotyczy także transakcji płatniczej, gdy zainicjowana jest za pośrednictwem Internetu lub urządzenia, które może być wykorzystywane do porozumiewania się na odległość. W przypadku klientów-przedsiębiorców, także w przypadku dokonywania lub przyjmowania płatności związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą, kwestia ta realizuje się za pośrednictwem rachunku płatniczego przedsiębiorcy, w każdym przypadku gdy: 1) stroną transakcji, z której wynika płatność, jest inny przedsiębiorca oraz 2) jednorazowa wartość transakcji, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, przekracza 15 000 zł lub równowartość tej kwoty, przy czym transakcje w walutach obcych przelicza się na złote według średniego kursu walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień dokonania transakcji (obowiązek posługiwania się rachunkiem bankowym)⁹. Rozwiązanie stosunków gospodarczych w przypadku wskazanym w art. 41 ust. 1 może

---

⁸ Dz. U. 2023 poz. 180.

⁹ Art. 19 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. prawo przedsiębiorców, Dz. U. z 2021 r., poz. 162, 2105, z 2022 r., poz. 24, 974, 1570.

wiązać się z zamknięciem konta bankowego. W zwykłych przypadkach zamknięcie może być dokonane, gdy: stosowny zapis znalazł się w umowie, przez 2 lata na koncie dopisywane są odsetki oraz gdy środki zgromadzone na koncie nie przekraczają określonej kwoty minimalnej, czy z upływem 10 lat od dnia wydania przez posiadacza rachunku ostatniej dyspozycji dotyczącej tego rachunku. Przyczynę do zamknięcia konta może wynikać z sytuacji wskazanej w pkt 3–4 art. 41 ust. 1. Będzie to więc wtedy szczególny przypadek rozwiązania umowy z klientem o prowadzenie rachunku bankowego z przyczyn ustalonych po stronie klienta. Oprócz tego należałoby zwrócić uwagę na zapis art. 730 ustawy Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r., poz. 1360, 2337, 2339) – rozwiązanie umowy rachunku bankowego zawartej na czas nieoznaczony może nastąpić w każdym czasie wskutek wypowiedzenia przez którąkolwiek ze stron; jednakże bank może wypowiedzieć taką umowę tylko z ważnych powodów. W omawianym przypadku tymi ważnymi powodami będą z pewnością niemożliwość zastosowania jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 34 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t. Należy przy tym pamiętać, że stosowanie adekwatnych środków lub ich zmiana związana jest z uprzednim przeprowadzeniem przez instytucję procesu oceny ryzyka. Tym samym bank nie może, jeżeli zdecyduje się na prowadzenie rachunku bankowego, dla klienta (nawet, któremu przypisano wysoki poziom ryzyka) bez żadnych ważnych powodów dokonać rozwiązania umowy o prowadzenie rachunku. Jednocześnie należy pamiętać, że zgodnie z art. 729 ustawy Kodeks cywilny, posiadacz imiennego rachunku bankowego obowiązany jest zawiadamiać bank o każdej zmianie swego zamieszkania lub siedziby. Dane te pozostają istotne ze względu na potrzebę dokonania także identyfikacji i weryfikacji klienta jako stosowania środków bezpieczeństwa finansowego. Niezawiadomienie i niepodanie nowych danych, może przyczynić się do negatywnej oceny klienta pod kątem niemożliwości zastosowania jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego. Określenie, iż chodzi tu o niemożliwość zastosowania jednego ze środków wskazuje na to, że podstawą do działań określonych w pkt 1–4 może być także wyłącznie niemożliwość zastosowania jednego ze zbioru różnych środków a nie całego ich pakietu. W zakresie odmowy przeprowadzenia transakcji należy zwrócić uwagę na przepis art. 50 ust. 1 ustawy o usługach płatniczych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2360, 2640) – dostawca prowadzący rachunek nie może odmówić wykonania autoryzowanego zlecenia płatniczego inicjowanego przez płatnika, w tym za pośrednictwem dostawcy świadczącego usługę inicjowania transakcji płatniczej, albo odbiorcę lub za

jego pośrednictwem, chyba że nie zostały spełnione przez płatnika postanowienia umowy między dostawcą prowadzącym rachunek a płatnikiem lub możliwość albo obowiązek takiej odmowy wynika z odrębnych przepisów. W takim przypadku również instytucja obowiązana powinna rozpatrzyć daną sytuację odpowiednio do możliwości wykonania obowiązków z art. 41 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t.

Wydaje się, że nieprzeprowadzenie transakcji (pkt 2–3) mimo, że dotyczy to różnych sytuacji należałoby ściśle łączyć z czynnością zawiadomienia określoną w art. 74 i 86 ustawy o p.p.p.f.t. O ile zrozumiałym jest, iż taka sytuacja może być oceniona jako powstała w okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, to raczej trudnym będzie w niektórych przypadkach zastosowanie art. 86, zwłaszcza gdy bank nie uzyska „władztwa” nad przedmiotem określonej transakcji lub wartościami majątkowymi. Oznacza to potrzebę zsynchronizowania decyzji z art. 41 ust. 1 pkt 2 i 3 z zawiadomieniem Generalnego Inspektora przekazującym także wiedzę o przewidywanym terminie przeprowadzenia transakcji. W wyniku zawiadomienia Generalny Inspektor w przypadku uznania, że transakcja, może mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu, przekazuje instytucji obowiązanej żądanie wstrzymania transakcji lub blokady rachunku. W konsekwencji instytucja obowiązana może skorzystać z dwóch dróg. Pierwszej – nieprzeprowadzenia transakcji z własnej inicjatywy wypełniając warunek z art. 41 ust. 1. I drugiej, także wypełniając ten warunek, ale jednocześnie zdając się na ocenę dodatkową ze strony Generalnego Inspektora w trybie art. 86 ustawy o p.p.p.f.t. zgłaszając o takim fakcie zawiadomienie do GIIF.

Prezentowane rozwiązanie z art. 41 ustawy o p.p.p.f.t. nie jest rozwiązaniem „bezpowodowym” i nie zezwala instytucjom obowiązanim na podejmowanie działań określonych jako swobodne rozwiązywanie relacji z klientem. W przypadku instytucji obowiązanej prowadzącej usługę konta bankowego, należy mieć na uwadze zapis art. 730 Kodeksu cywilnego¹⁰, iż rozwiązanie umowy rachunku bankowego zawartej na czas nieoznaczony może nastąpić w każdym czasie wskutek wypowiedzenia przez którąkolwiek ze stron; jednakże bank może wypowiedzieć taką umowę tylko z ważnych powodów. Z pewnością do tych „ważnych powodów” zaliczymy także niemożność zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 34 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t. Element „ważności” wynika z możliwości narażenia na zagrożenie bezpieczeń-

---

¹⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, 2337, 2339, z 2023 r. poz. 326).

stwa i szkodę zarówno samej instytucji, jak i jej klientów. Rozwiązanie to nie jest także samoistne a ściśle powiązane z niemożliwością zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego. Dopiero niemożność zastosowania jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego, o których mowa w art. 34 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t. daje przyczynek do przeprowadzenia dalszych wskazanych enumeratywnie czynności ze strony instytucji obowiązanej. Takie rozwiązanie powinno zabezpieczać przed usuwaniem klientów z banków bez odpowiedniego rozważenia i bez wyraźnych powodów. Nie jest to więc regulacja pozwalająca, przynajmniej wobec systemu AML/CFT na niejasne kryteria uniemożliwienia kontynuacji lub rozpoczęcia relacji klienta z instytucją obowiązana. Mieści się ona natomiast w zakresie regulacji określanych popularnie jako *derisking*, czyli pozbywania się ryzyka (w sensie pozytywnym), ale ryzyka opartego najpierw na jego identyfikacji i ocenie oraz w sposób regulowany (a nie ekspresyjny). Nie zaś na dowolnych czynnikach subiektywnych lub też niejasnych, ale uznawanych i udokumentowanych w strukturze zarządzania instytucją obowiązana. Ponadto należy zwrócić uwagę również na to, że uregulowanie to dotyczy wyłącznie instytucji obowiązanych, a więc nie jest wywołujące skutek prawny i faktyczny w instytucjach obszaru nienadzorowanego. Z pewnością negatywnie należałoby ocenić sytuację, w której sama instytucja obowiązana doprowadzi do stanu niemożliwości zastosowania jednego ze środków bezpieczeństwa finansowego określonego w art. 34 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t. w celu wyeliminowania relacji z klientem lub niedopuszczenia do rozpoczęcia takich relacji. Może jednak stymulować takie podejście w celu powołania się na sytuację w art. 41 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t. jako powstania pretekstu do niedopuszczenia/wyeliminowania relacji. Określenie „nie może zastosować” nie oznacza określenia: „że nie chce zastosować”.

Podobne rozwiązania do omówionych powyżej wiążą się z innymi kwestiami, tj. np. wyższym ryzykiem w instytucji obowiązanej. Dotyczy ona sytuacji, gdy instytucje obowiązane stosują wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego w przypadkach stosunków gospodarczych lub transakcji związanych z państwem trzecim wysokiego ryzyka, zidentyfikowanym przez Komisję Europejską w akcie delegowanym przyjętym na podstawie art. 9 dyrektywy 2015/849, co skutkuje między innymi potrzebą uzyskania akceptacji kadry kierowniczej wyższego szczebla na nawiązanie lub kontynuację stosunków gospodarczych (art. 44 ust. 1 pkt 4 ustawy o p.p.p.f.t.), w przypadku transgranicznych relacji korespondencyjnych obejmujących realizację transferu w ramach zawartej umowy z instytucją będącą respondentem z państwa trzeciego instytucje obowiązane,

o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–5, 7–11, 24 i 25, będące instytucją korespondentem, stosują środki bezpieczeństwa finansowego oraz podejmują następujące działania: wymagają uzyskania przed nawiązaniem relacji korespondenckiej akceptacji kadry kierowniczej wyższego szczebla (art. 45 ust. 1 pkt 4), czy w przypadku stosunków gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne (PEP) instytucje obowiązane stosują wobec tych osób środki bezpieczeństwa finansowego oraz podejmują następujące działania: uzyskują akceptację kadry kierowniczej wyższego szczebla na nawiązanie lub kontynuację stosunków gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne (art. 46 ust. 2 pkt 1). W przypadku stwierdzenia wyższego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu instytucje obowiązane, przed wypłatą świadczenia z tytułu umowy ubezpieczenia lub przeniesienia praw z tytułu umowy ubezpieczenia, stosują środki bezpieczeństwa finansowego oraz podejmują następujące działania – informują o zamiarze wypłaty tego świadczenia kadrę kierowniczą wyższego szczebla (art. 46 ust. 4 pkt 2). Art. 44 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t. stanowi, że instytucje obowiązane stosują wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego w przypadkach stosunków gospodarczych lub transakcji związanych z państwem trzecim wysokiego ryzyka, zidentyfikowanym przez Komisję Europejską w akcie delegowanym przyjętym na podstawie art. 9 dyrektywy 2015/849, w ramach których podejmują co najmniej następujące działania jak: intensyfikują stosowanie środka bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 34 ust. 1 pkt 4, przez zwiększenie liczby oraz częstotliwości monitorowania stosunków gospodarczych oraz zwiększenie liczby transakcji typowanych do dalszej analizy. W konsekwencji niemożność zastosowania jednego z intensyfikowanych środków bezpieczeństwa finansowego, o którym mowa w art. 34 ust. 1 pkt 4 powinna być także odpowiednio oceniona przez instytucję obowiązaną, aby mogła ona skorzystać z art. 41 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t.

Przyczyny odmowy założenia rachunku bankowego mogą być różne. Dla przykładu w procesie zakładania online konta osobistego w kanałach zdalnych zdarza się, że niektórzy klienci są zapraszani do oddziału banku w celu dokończenia procesu zakładania konta w placówce w obecności pracownika. Główną przyczyną takich sytuacji jest brak dobrze wykonanego zdjęcia, przez co weryfikacja twarzy i dowodu osobistego klienta nie może zostać przeprowadzona prawidłowo. W innym zakresie przyczyną może być np. podanie przez klienta nieprawidłowych danych z dokumentu tożsamości lub posługiwanie się dowodem zastrzeżonym. Kolejną przyczyną może być negatywna weryfikacja tożsamości przez kuriera. Czy też, odmowa założenia

nia kont może mieć miejsce, gdy nie zostaną spełnione wymogi formalne, np. związane z podpisaniem dokumentu (umowy rachunków bankowych), a także w przypadku, gdy klient posiada już konto osobiste w banku. Brak finalizacji (mówimy o finalizacji, a nie odmowie) wniosku w kanale zdalnym najczęściej ma miejsce z przyczyn formalnych. Klient nie uzupełnia braku stwierdzonego w trakcie procesowania wniosku (np. podpisu na umowie lub którymś z załączników, kserokopii dokumentu potwierdzającego tożsamość) lub nie odbiera (nie odsyła) otrzymanych z banku dokumentów i nie reaguje na kierowane do niego przypomnienia¹¹.

Główne przyczyny odrzucenia wniosku o założenie rachunku bankowego to:

- niezgodność danych z dowodu osobistego;
- brak możliwości potwierdzenia tożsamości (zdjęcie dowodu oraz twarzy, przelew weryfikacyjny, wizyta kuriera);
- rezydencja zagraniczna;
- nieukończony 18 rok życia;
- posiadanie (lub współposiadanie lub pełnomocnictwo) innego konta osobistego w tym samym banku;
- zatajenie we wniosku istotnych informacji, o które według przepisów bank ma obowiązek zapytać;
- dokument tożsamości, którym klient się posługuje został zastrzeżony lub wygasła jego ważność¹².

Należy także zwrócić uwagę na to, że banki są zobligowane prawem do zaoferowania klientom podstawowego rachunku bankowego (rachunek osobisty), który w przypadku prowadzenia jednoosobowej działalności gospodarczej może być także wykorzystywany do prowadzenia firmy. Jest to podyktowane tym, że teoretycznie wszystkie przychody i rozchody mogą być połączone jako osoby prowadzącej firmę. Bank może jednak odmówić założenia konta w przypadku posiadania innego konta osobistego w tym samym banku. Pewnym rozwiązaniem jest także zatajenie we wniosku istotnych informacji, o które według przepisów bank ma obowiązek zapytać. Oczywiście warunkiem założenia konta jest posia-

---

¹¹ J. Bli k o w s k a, Banki mogą odmówić założenia rachunku przez Internet (20 marca 2019 r.), <https://pieniadze.rp.pl/konta-bankowe/art17446231-banki-moga-odmowic-zalozenia-rachunku-przez-internet>.

¹² W. W o j t c z a k, Powody odrzucenia wniosku o konto bankowe – jakie są i jak ich uniknąć?, 30 czerwca 2020 r., <https://zgarnijpremie.pl/powody-odrzucenia-wniosku-o-konto-bankowe-jakie-sa-i-jak-ich-uniknac/>.

danie ważnego i aktualnego dokumentu tożsamości¹³. Rolą banku jest jednak dokonanie identyfikacji i weryfikacji takiego klienta, a także zwrócenie uwagi, czy na rzecz podawania danych identyfikacyjnych klient nie omija prawa. Sytuacja z chwilą wykrycia takiego zachowania może zakończyć relacje gospodarcze zarówno na poziomie osoby fizycznej jak i obsługi firmy tej osoby fizycznej.

Inną kwestią jest odmowa cudzoziemcowi pozytywnego rozpatrzenia wniosków o założenie rachunku bankowego jako obywatela państwa uznanego za kraj wysokiego ryzyka. Sprawą tą zajmował się między innymi Rzecznik Praw Obywatelskich. Uzyskane zostało także w tym zakresie stanowisko Związku Banków Polskich. W stanowisku wskazano, że: obowiązki nałożone na banki ustawą AML (przy. aut. ustawa o p.p.p.f.t.) nie powinny być bagatelizowane i interpretowane w sposób liberalny. Należy mieć na uwadze wagę celu, jakiemu one służą, tj. przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. W toku nawiązywania relacji z klientem, banki mają obowiązek rozpoznania ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanego ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcją okazjonalną oraz oceniają poziom rozpoznanego ryzyka, z uwzględnieniem w szczególności rodzaju klienta, czy też obszaru geograficznego (art. 33 ust. 2 i 3 ustawy AML). W odniesieniu do osób fizycznych kryterium obszaru geograficznego może dotyczyć np. do miejsca urodzenia, obywatelstwa. Uwzględnianie w ocenie ryzyka klienta obszaru geograficznego nie stanowi dyskryminacji, ponieważ wynika z powszechnie obowiązujących przepisów prawa. (...) Należy wyraźnie podkreślić, że każdorazowo o otwarciu rachunku bankowego decyduje indywidualnie wykonana ocena ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, zaś wykonywanie przez banki jako instytucje obowiązane nałożonych na nie ustawą AML obowiązków nie może być poczytywane jako mające charakter dyskryminujący¹⁴.

Jednocześnie należy zauważyć, że w nowelizacji ustawy o p.p.p.f.t. ustawodawca wprowadzić dodatkowe kary administracyjne¹⁵. Dotyczą one sytuacji, w których instytucja obowiązana, która nie dopełnia obo-

---

¹³ Zob. Jakie są wymagania przy zakładaniu konta firmowego?, 9 maja 2022 r., <https://www.parkiet.com/banki/art36855741-jakie-sa-wymagania-przy-zakladaniu-konta-firmowego>.

¹⁴ Pismo zastępcy prezesa Związku Banków Polskich T. Białka do zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 2 marca 2022 r., https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-03/Pismo%20ZBP_02.03.2022.pdf.

¹⁵ Ustawą z dnia 1 grudnia 2022 r. o Systemie Informacji Finansowej, Dz. U. z 2023 r., poz. 180, dokonano także zmiany innych aktów prawnych, w tym ustawy o p.p.p.f.t. dodając w art. 147 pkt 18.

wiązku nieprzeprowadzania transakcji, rozwiązania stosunków gospodarczych lub nienawiązywania stosunków gospodarczych, o którym mowa w art. 41 ust. 1 – podlega karze administracyjnej (art. 147 pkt 18). Jak wskazano w uzasadnieniu do przedmiotowej zmiany: dodawane w art. 147 ustawy o p.p.p.f.t. pkt 18–20 przewidują możliwość pociągnięcia instytucji obowiązanych do odpowiedzialności administracyjnej w zakresie, w jakim instytucje obowiązane nie przestrzegają przepisów dotyczących nienawiązywania stosunków gospodarczych oraz nieprzeprowadzania transakcji w przypadku braku możliwości zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego (art. 41 ustawy o p.p.p.f.t.) czy też nieprzeprowadzania transakcji, wstrzymywania transakcji oraz blokowania rachunków (art. 86 ust. 4–5, art. 87 ust. 2 czy też art. 89 ust. 3). Dotychczasowy brak przepisów sankcyjnych dotyczących nieprzestrzegania wymienionych obowiązków wpłynął negatywnie na stopień wywiązywania się z nich przez instytucje obowiązane. Dotychczasowe doświadczenia Generalnego Inspektora Informacji Finansowej ze stosowaniem przepisów ustawy o p.p.p.f.t. wskazują, że wprowadzenie w art. 147 pkt 18–20 wpłynie pozytywnie na system przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu¹⁶. Wydaje się, że wskazana regulacja nie będzie przyczynkiem do stosowania *deriskingu* i *debankingu* w instytucjach obowiązanych poza schematem wymaganym przepisami art. 41 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t.

W przypadku już prowadzonych relacji z klientem, instytucja obowiązana może wypowiedzieć umowę o świadczenie prowadzenia usługi konta bankowego dla przykładu w następujących sytuacjach: podania przez posiadacza rachunku lub osoby uprawnionej do dysponowania rachunkiem bankowym danych lub informacji nieprawdziwych lub niezgodnych ze stanem faktycznym stwierdzonych na późniejszym etapie relacji z klientem (jego przedstawicielami), ujawnienia faktu co do klienta, że umieszczony został on na liście ostrzeżeń publicznych Komisji Nadzoru Finansowego (KNF) lub też na liście ostrzeżeń publicznych innego państwa, gdy ujawniony został w trakcie prowadzenia czynności analitycznych w instytucji obowiązanej fakt (zdarzenie) chęci wykorzystania działalności instytucji do popełnienia przestępstwa nie tylko ML/FT ale także fakt możliwości dokonania innego przestępstwa, w szczególności o charakterze skarbowym, ekonomicznym, gospodarczym. Zwłaszcza także w kontekście chęci działania na szkodę instytucji lub jej klienta. Ale także jeżeli wystąpi poważne ryzyko możliwości narażenia instytucji obowiąza-

---

¹⁶ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o Systemie Informacji Finansowej, s. 67, (w:) <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2771>.

nej na utratę prestiżu, reputacji poprzez prowadzenie dalszej obsługi klienta będącego przyczynkiem do takiej oceny.

Jeżeli natomiast chodzi o możliwość zastosowania rozwiązań na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy o p.p.p.f.t. wobec podmiotów, wobec których stosuje się wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego, to przyczyny do takiego działania będą dotyczyły głównie kwestii niemożności zastosowania intensyfikacji środków związanych z ich rodzajem (art. 34 ust. 1 pkt 4) oraz z ich zwiększeniem liczby oraz częstotliwości (art. 44 ust. 1 pkt 5). Zaliczymy do nich: niemożność intensyfikacji czynnego monitorowania stosunków gospodarczych z klientem wobec braku jego obecności, nienawiązywania kontaktu, nieprzedkładania i nieaktualizowanie informacji/dokumentów (np. nowych umów, aneksów), niemożności wyjaśnienia relacji gospodarczych z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, czy niemożności ustalenia źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta.

2. Zakończenie

Radzenie sobie z ryzykiem zawsze pozostaje działaniem wieloaspektowym, złożonym z pozostawionym marginesem niepewności. Szczególnie ważnym jest to, aby stan niepewności w znaczny i szybki sposób zmieniał się na stan prawdopodobieństwa identyfikacji wystąpienia ryzyka. Systemy AML/CFT poświęcone ocenie i monitoringowi ryzyka związanego ze zjawiskami prania pieniędzy czy finansowania terroryzmu – szczególnie powinny zwracać uwagę na możliwość identyfikacji ryzyka. Bez jego ustalenia i podjęcia kontradzykałów nie uzyska się wymaganych efektów. Na potrzeby takich rozwiązań stosuje się wobec ryzyka instytucjonalnego – mityganty, a wobec ryzyka indywidualnego – środki bezpieczeństwa finansowego o różnym nasileniu. Postępowanie zgodne z tymi regułami powinno zapewnić ramy do przeciwdziałania wobec wystąpienia zdarzeń związanych z zagrożeniem. W konsekwencji uzyskuje się kontrolę nad negatywnymi zjawiskami społecznymi, takimi jak: korupcja, oszustwa, pranie pieniędzy, terroryzm. Stosowanie wobec ryzyka takich metod jak *debanking* czy *derisking* nie sprzyja identyfikacji, ale spłaszczeniu oceny zagrożenia, służąc przede wszystkim wycofaniu się instytucji z jego oceny. Konsekwencją jest brak wiedzy o zagrożeniu, jego ryzyku i przenoszenie tego ryzyka na obszary o małej lub żadnej identyfikacji zjawisk przestępczych. Im szersze jest stosowanie *debankingu* i *deriskingu*, tym większy powstaje obszar czarnej i szarej strefy finansowej i gospodarczej. Podejście takie nie sprzyja spójności i efektywności

systemów AML/CFT w poszczególnych krajach. Może być także przyczynkiem do realizowania rodzajowych działań dyskryminacyjnych do których realizacji poszukuje się pretekstu w sferze przeciwdziałania praniu pieniędzy czy finansowania terroryzmu.

Bibliografia

1. Białek T., ZBP krytycznie o projekcie ustawy sektorowej RODO, portal Bank.pl (dostępność 16 stycznia 2019 r.), <https://bank.pl/zbp-krytycznie-o-projekcie-ustawy-sektorowej-rod/>.
2. Blikowska J., Banki mogą odmówić założenia rachunku przez Internet (20 marca 2019 r.), [https://pieniadze.rp.pl/konta-bankowe/art.17446231-banki-moga-odmowic-zalozenia-rachunku-przez-internet](https://pieniadze.rp.pl/konta-bankowe/art.17446231-banki-moga-odmowic-zalozenia-rachunku-przez-internet.17446231-banki-moga-odmowic-zalozenia-rachunku-przez-internet).
3. Czerwiński B., Zjawisko wykluczenia na rynku usług finansowych, (w:) L. Gąsiorkiewicz, J. Monkiewicza (red.), Wyzwania współczesnych rynków finansowych Warszawa 2019, file:///C:/Users/HP/Downloads/Wyzwania%20wspolczesnych%20rynkow%20finansowych%20(2).pdf.
4. Fujii-Rajani R., Money Remitters Left Out in the Cold: Blanket De-risking Policies, Counterterrorism and Government Intervention in New Zealand, *Auckland University Law Review* Vol 23 (2017), s. 234, <http://www.austlii.edu.au/nz/journals/AukULawRw/2017/10.pdf>.
5. Jacobson D., De-banking risks, <https://www.brightlaw.com.au/De-banking-risks/>.
6. Nilsson M., Shorrock E., Debanking and the Law of Unintended Consequences, <https://www.kroll.com/en/insights/publications/financial-compliance-regulation/global-regulatory-outlook-2019/debanking-and-the-law-of-unintended-consequences>.
7. Willians M. G., De-risking/De-banking, "The Reality Facing Caribbean Financial Institutions".
8. Wojtczak W., Powody odrzucenia wniosku o konto bankowe – jakie są i jak ich uniknąć?, 30 czerwca 2020 r., <https://zgarnijpremie.pl/powody-odrzucenia-wniosku-o-konto-bankowe-jakie-sa-i-jak-ich-uniknac/>.

Powołane akty prawne

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego Tekst mający znaczenie dla EOG, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32014L0092>.

2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Tekst mający znaczenie dla EOG), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>.
3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Tekst mający znaczenie dla EOG), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32015L2366>.
4. Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, Dz. U. z 2022 r., poz. 593, 655, 835, 2180, 2185. z 2023 r., poz. 180.
5. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, druk sejmowy nr 2233 Sejmu VIII Kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2233>.
6. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r., poz. 162, 2105, z 2022 r., poz. 24, 974, 1570).
7. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2022 r., poz. 2324, 2339, 2640, 2707, z 2023 r., poz. 180), zmiana wprowadzona ustawą z dnia 21 lutego 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych, Dz. U. z 2019 r., poz. 730).
8. Ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. o Systemie Informacji Finansowej, Dz. U. z 2023 r., poz. 180.

Wykorzystane opracowania

1. The Senate Select Committee on Australia as a Technology and Financial Centre, Final report, October 2021, https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/download/committees/reportsen/024747/toc_pdf/Finalreport.pdf;fileType=application%2Fpdf.

2. Jakie są wymagania przy zakładaniu konta firmowego?, 9 maja 2022 r., <https://www.parkiet.com/banki/art36855741-jakie-sa-wymagania-przy-zakladaniu-konta-firmowego>.
3. De-risking AML – Strategies and Alternatives, July 2022, <https://complyadvantage.com/insights/de-risking-aml/>.
4. EBA alerts on the detrimental impact of unwarranted de-risking and ineffective management of money laundering and terrorist financing risks oraz Opinion of the European Banking Authority on ‘de-risking’, https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2022/Opinion%20on%20de-risking%20%28EBA-Op-2022-01%29/1025705/EBA%20Opinion%20and%20annexed%20report%20on%20de-risking.pdf.
5. Raport EBA, ESMA, EIOPA, Joint Opinion on the risks of money laundering and terrorist financing affecting the Union’s financial sector, 20 February 2017.
6. FATF, Drivers for "de-risking" go beyond anti-money laundering/terrorist financing, <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/fatfrecommendations/documents/derisking-goes-beyond-amlcft.html>.
7. FATF, Guidance for a Risk-Based Approach the Banking Sector, October 2014, file:///C:/Users/HP/Downloads/Risk-Based-Approach-Banking-Sector.pdf.
8. FATF, Guidance Correspondent Banking Services, October 2016, file:///C:/Users/HP/Downloads/Guidance-Correspondent-Banking-Services.pdf.
9. Global Regulatory Outlook 2019, <https://www.kroll.com/-/media/assets/pdfs/publications/compliance-and-regulatory-consulting/global-regulatory-outlook-2019.pdf>.
10. De-banking questions, file:///C:/Users/HP/Downloads/Fintech%20Australia%20-%20answer%20to%20QoNs.pdf.
11. Komunikat GIIF nr 45 w sprawie oceniania informacji uzyskiwanych o klientach przez instytucje obowiązane i działań w przypadku braku możliwości zastosowania środków bezpieczeństwa finansowego, <https://www.gov.pl/web/finanse/komunikat-nr-45-w-sprawie-oceniania-informacji-uzyskiwanych-o-klientach-przez-instytucje-obowiazane-i-dzialan-w-przypadku-braku-mozliwosci-zastosowania-srodkow-bezpieczenstwa-finansowego>.
12. Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o Systemie Informacji Finansowej, s. 67, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2771>.

Orzecznictwo

1. Wyrok z dnia 19 maja 2016 r. w sprawie CIV 2015–404–694, https://www.interest.co.nz/sites/default/files/embedded_images/E-Trans%20International%20Ltd%20v%20Kiwibank%20Ltd2%20%281%29.pdf.

De-banking/de-risking versus the international AML/CFT system and special solutions for obligated institutions under Article 41 of the Act on Counteracting Money Laundering and Terrorist Financing (part 2)

Abstract

Practices referred to as de-banking and de-risking should not be confused with anti-money laundering or terrorist financing procedures that are legally established and reasonably carried out. Generic non-provision of products and/or services by obligated institutions has no reasonable justification in terms of ensuring financial or economic security. Therefore, both De-banking and de-risking may contribute to higher risks and potential clients' leaving for the black and/or grey economy.

Key words

De-banking, de-risking, AML/CFT, risk, identification, mitigants, financial security measures.